

Referat

28. februar 2022

Sagsbeh: KK

By-, Kultur- og Miljøområdet

Til medlemmer af Det Grønne Råd på Frederiksberg

Rådsmøde mandag den 28. februar 2022, kl. 14:00 – 16:00

Mødested: Frederiksberg Rådhus, lokale 4.056

Mødedeltagere:

Frederiksberg Kommunalbestyrelse
Formand for Miljø-, Bynatur og Mobilitets-
udvalget
Formand for Det Grønne Råd

Jan E. Jørgensen (JEJ) - (Afbud)

Kommunalbestyrelsesmedlem

Anders Storgaard (AS)

Danmarks Naturfredningsforening
Lokalkomiteen for Frederiksberg

Mette Christensen (MC)

Friluftsrådets Kredsrepræsentation

Dorrit Christensen (DC) - (Afbud)

**Foreningen til Hovedstadens
Forskønnelse**

Amalie Strømberg Loft (ASL) - (Afbud)

Cyklistforbundet
Frederiksberg Lokalfdeling

Jette Gotsche (JG)

Dansk Ornitologisk Forening
Lokalkomiteen for Frederiksberg

Thyge Enevoldsen (TE) - (Afbud)

Fonden for Træer og Miljø

Hans Erik Lund (HEL)

Danmarks Jægerforbund:

Hanne Hauer (HH)

Foreningen for Bygnings-og Landskabskultur

Ditte Thye (DT)

Spejderne på Frederiksberg

Alice Giltoft (AG)

Frederiksberg Erhverv

Victor Aalund-Olsen (VAO)

Frederiksberg Kommune:

By-, Kultur- og Miljødirektør
Vej-, Park- og Miljøchef
Stadsgartner
Naturvejleder

Referent

Ulrik Winge (UW) - (Afbud)
Jan Bøge Sørensen (JBS) - (Afbud)
Karsten Klintø (KK)
William B. Larsen (WBL)
Manja Jensen (MJ)
Gitte Sørensen (GS)

Dagsorden

1. Godkendelse af referat og opfølgning fra senest møde: Referat fra 02.12.2019 vedlagt
2. Meddelelser fra rådsmedlemmerne
3. Udvikling af Det Grønne Råd
4. Cisternemuséet
5. Solbjerg Parkkirkegård
6. Aktuelle byudviklingsprojekter
7. Aktuelle anlægsprojekter
8. Naturvejledning
9. Eventuelt
10. Næste møde

Referat nr. 010

Vedr. dagsorden pkt. 1. Godkendelse af referat og opfølgning

KK bød velkommen efter den to år lange Coronapause. Referat fra rådsmødet 02.12.2019 blev godkendt uden bemærkninger. MC oplyste, at hun ikke havde modtaget referat og dagsorden. KK opfordrede til at få tjekket internetforbindelsen, da indbydelse med dokumenter er sendt til sædvanlige mailadresse.

Vedr. dagsorden pkt.2: Meddelelser fra rådsmedlemmerne

KK oplyste, at Det Grønne Råd har fået en række nye medlemmer / organisationsrepræsentanter, hvilket fremgår af mødedeltagerlisten.

Vedr. dagsorden pkt. 3: Udvikling af Det Grønne Råd

Kommunalbestyrelsen besluttede 01.11.2021, at Det Grønne Råd tilføres en ekstra politisk repræsentant fra kommunalbestyrelsen. Fremover vil kommunalbestyrelsesmedlem Anders Storgaard derfor være medlem af rådet. Herudover skal rådets nuværende medlemmer suppleres med 2-3 nye medlemmer fra klimaorganisationer, da rådet foruden at drøfte og rådgive kommunalbestyrelsen vedr. administration af naturbeskyttelsesloven og andre forhold af betydning for natur og friluftslivet, også skal kunne rådgive om klima- og miljøperspektiver i forbindelse med aktuelle anlægs- og byudviklingsprojekter.

KK præsenterede derfor en liste med forslag til hvilke klimaorganisationer, der kan vælges som fremtidige medlemmer af rådet. Listen over potentielle organisationer var udsendt før mødet, og KK tilføjede én organisation mere på listen – Klimabevægelsen – ef-

ter anbefaling fra AS således, at den bestod af: VedvarendeEnergj, WWF Verdensnaturfonden, Green Peace, NOAH, Rådet for Grøn Omstilling og Klimabevægelsen (Listen med beskrivelse af organisationerne vedlægges referatet).

KK nævnte, at man fra forvaltningens side anbefaler at der netop højest vælges 3 nye medlemmer, da det vil være sværere at nå til enighed om anbefalinger, jo flere der sidder i rådet. DT og HEL spurgte til, om alle foreninger har forankring på Frederiksberg, da det er vigtigt med relationen til Frederiksberg. KK svarede, at der var flere og at dette kunne undersøges yderligere, hvis rådet fandt organisationen relevant. KK pointerede, at det også vil være nødvendigt at høre, om de enkelte organisationer overhovedet er interesseret i at sidde i rådet.

Tre nye medlemmer blev anbefalet – af henholdsvis AS: **Klimabevægelsen**, MC: **Rådet for Grøn Omstilling** og JG: **NOAH**. HEL nævnte i samme forbindelse, at det også må komme an på personer og en grad af pragmatik, og at man ikke skal vælge på baggrund af store faner som eksempelvis WWF Verdensnaturfonden eller Green Peace. Han ønskede at sætte parates om NOAH, da han frygtede, at det kan blive for 'religiøst'. Hertil svarede JG, at hun kender NOAH fra Cyklistforbundet og som en fortaler for grøn transport.

KK lovede herefter at kontakte de tre foreslåede organisationer, spørge til deres interesse i at sidde i rådet, undersøge forankringen på Frederiksberg og herefter udsende denne information om foreningerne sammen med referatet - og en deadline for, hvornår man kan melde tilbage, hvis man har bemærkninger til beslutningen.

Dagsorden pkt. 4: Cisternemuséet

Direktør i Frederiksbergmuseerne Astrid la Cour orienterede om et forslag til etablering af et 4. underjordisk kammer i forlængelse af Cisternerne i Søndermarken, som også præsenteres på museets hjemmeside: [Et fjerde kammer til Cisternerne - Frederiksbergmuseerne Frederiksbergmuseerne](#), hvor en 5 minutters film om projektet også kan ses. Astrid la Cour fortalte, at der er fremsendt projektmateriale til Fredningsnævnet der skal træffe afgørelse om projektet kan udføres i forhold til eksisterende parkfredning.

Cisternerne er oprindeligt etableret som vandreservoir – et fuldstændig fantastisk og unikt sted med drypsten, der vokser ti gange hurtigere end i naturen. Stedet er også kunsthall og har været del i Frederiksbergmuseerne siden 2015 med 100.000 besøgende om året. Cisternerne er uden dagslys og med en rumklang som i en katedral. Stedet er en levende organisme og havde tilbage i 2017-2018 en udstilling The Water af den japanske arkitekt Hiroshi Sambuichi, som nu har tegnet en udbygning af museet med det 4. underjordiske kammer som en hel central del.

Sambuichi er optaget af stedet, og hvordan man kan bygge tættere på naturen i forhold til, hvordan elementerne vind, sol og vand bevæger sig. Man ved fra en undersøgelse foretaget af Wonderful Copenhagen, at 96 % af museumsgæsterne opfatter naturen og det grønne som en integreret del af at besøge Frederiksbergmuseerne, og det giver derfor mening at arbejde med at inddrage parkerne i museumsoplevelsen, som designoplægget også bygger på. Idéen er at genskabe spejlbasinet, som tidligere var en del af barokhaven i Søndermarken. Udover det nye 4. kammer på 40 x 40 meter ligesom de i dag tre eksisterende kamre, vil der i designforslaget være to indgange, der leder frem til en forhal, hvor det 4. kammer ligger med foreslåede nye faciliteter som café, butik, formidlingslokaler og toiletter omkring. Bygningen vil kun gå så langt ud, som træernes

rødder tillader, og på siden af de tre eksisterende kamre er der foreslået to lufttårne placeret mellem træækkerne i begge sider. Tanken er at omdanne Cisternerne til et museum, der er reguleret af årstiderne – et 'under ground, under water and open air museum', hvor naturen bestemmer fortalte Astrid la Cour.

HEL nævnte til inspiration et kulturhus i Hellerup på 5 etager, der kører på naturlig ventilation samt igloer i Grønland, og at det er vigtigt at passe på træernes rødder. Astrid la Cour svarede, at det var de meget opmærksomme på, fordi fokus er på, at naturen bestemmer. AG spurgte til, hvor mange år projektet tager, og Astrid la Cour svarede, at hun har indstillet sig på, at der realistisk set kan gå 17 år fra idéen til der udføres gravning – og at der kan komme mange forhindringer undervejs.

AG nævnte, at projektet er fantastisk spændende. DT nævnte, at det ville have skabt en bedre forståelse for projektet, hvis det var blevet meldt ud, at det 4. kammer allerede eksisterer, så det ikke skal bygges fra grunden. Astrid la Cour takkede for pointen og fortalte, at der ikke er lavet geotekniske undersøgelser endnu, og at man kun har de gamle tegninger. MC spurgte, om det ikke blev et problem for haven, at den om sommeren er fuld af mennesker? Hvortil Astrid svarede; i byggeperioden jo, men vi må inddrage brugerne, og bagefter bliver det godt. KK tilføjede, at projektet vil give mere æstetisk kvalitet til parterreanlægget i Søndermarken samt at det foreslåede vand anlæg vil være en gevinst for natur og biodiversitet i parken samtidigt med, at anlægget føres tilbage til det tidligere design. Astrid la Cour fortalte, at ambitionen er at skabe et landskab, som det så ud i barokken, og at haven bliver undersøgt grundigt sammen med de værdifulde træer på stedet.

Dagsorden pkt. 5: Solbjerg Parkkirkegård

Projektleder Pernille Thomsen orienterede om status på udviklingen af Solbjerg Parkkirkegård – et værdifuldt, grønt åndehul på Frederiksberg. Visionsoplægget blev præsenteret på borgerdialogmøde 4. november 2021, hvor 168 borgere deltog.

Ambitionen er at ændre en indadvendt og retlinet kirkegård til en inviterende, rekreativ park. Der er nedsat en projekt- og styregruppe, og MASU Planning fungerer som rådgiver på udviklingsarbejdet. Udviklingsprojektet har været til offentlig i høring og den 7. februar blev høringsnotatet taget til efterretning og godkendt til videre proces i Klima-, Bynatur og Mobilitetsudvalget. Der er indkommet 53 hørings svar, som rådgiver nu arbejder videre med.

Solbjerg Parkkirkegård er fra 1865 og skal over en længere årrække transformeres fra kirkegård til park. Der findes en askefællesgrav, bevaringsværdige gravsteder som er udpeget af Nationalmuseet, og først i 2033 kan kirkegården overgå helt til park. Solbjerg Parkkirkegård rummer store kvaliteter med mange smukke og historisk interessante gravsteder. Kirkegård og park er et rekreativt sted med en højtidelig og menneskelig stemning, som skal respekteres og bevares.

Udviklingsplanen indeholder et koncept med fire indsatser: At fremhæve akser og indgange, Udvikling af forskellige karaktertræk i et patchwork-princip, Etablering af en ny slynget promenadesti og Tilføjelse af rekreative elementer. Samtidig arbejdes der i visionen med balancer mellem: Biodiversitet og Kulturlandskab, Bevægelse og Ro og fordybelse, Samme og Alene, Liv og Død samt Lukket og Åbent.

HEL spurgte til, om ikke erfaringer fra Assistens Kirkegård kan bruges direkte? Pernille Thomsen svarede, at hun netop har drøftet kirkegårdsfredning med dem.

Dagsorden pkt. 6: Aktuelle byudviklingsprojekter

KK orienterede kort - i UW og JBS's fravær - om tre igangværende udviklingsprojekter i kommunen: **Hospitalsgrunden**, der skal være kommunens nye grønne fyrtårn, og hvor der som bekendt er afholdt flere borgermøder og besigtigelser. Senest den 24. februar i Kedelhallen, hvor borgere og interessenter kunne deltage og påvirke processen. Et andet byudviklingsprojekt er **Rolighedsvej Bycampus**, hvor blandt andet arbejdet med etablering af Prins Henriks Skole pågår. Værdifuld træplantning bevares hvor det er muligt i f.t. det omfangsrige byggeri. Eksisterende træer prissættes i henhold til værdisætningsnorm VAT 19, så evt. beskadigelse af træer kan prissættes, så større erstatningsbeløb vil kunne tilføres det kommende parkprojekt i området. Det tredje projekt er det igangværende **Pladsen bag rådhuset**, hvor der i stedet for parkering på overfladen laves en parkeringskælder, der giver plads til et stort, grønt byrum på overfladen. KK nævner, at alle tre projekter kan blive nærmere præsenteret af ved kommende møder i Det Grønne Råd.

Dagsorden pkt. 7: Aktuelle anlægsprojekter

KK fortalte herefter om aktuelle anlægsprojekter:

Lommeparken i bymidten, der ligger syd for Frederiksberg Centret på en tidligere parkeringsplads, hvor arealet er blevet frigivet af Lejerbo. Lommeparken, der navngives *Bodil Kocks Have*, vil blive indviet 15. marts kl. 15.

Skolekolonien Nordstrand ved Nykøbing Sjælland, som er Frederiksberg Kommunes fantastiske naturområde med forskellige biotoper og naturtyper, som KK viste foto fra: Fyrrekrat, birkelunde, strandeng og klitter samt en fantastisk badestrand. Efter en lidt omfattende træfældning på arealerne for et par år siden, blev stadsgartneren opfordret til at vurdere og genoprette beplantning. I en stor skovlysning har der tidligere været frugtplantage. KK har derfor, i samarbejde med kolonien, bl.a. prioriteret at genskabe den historiske plantage, og i efteråret 2021 blev der plantet frugttræer på en stor blomstereng med Frederiksberg blomsterblanding. Fremover vil skolebørn i sæsonen have mulighed for at tage lidt frugt med hjem til Frederiksberg. Nordstrand er et oplagt sted at besøge for såvel skoleklasser som borgere.

Den vertikale byhave ved byrummet foran Codanhus er, efter en længere proces, netop etableret på gavlen af ejendommen Vodroffsvej 5. I lighed med den grønne gavl som kommunen etablerede ved Falkoner Allé / Ågade vandes haven fortrinsvist med tagvand fra ejendommen. Byhaven giver mange klima- og biologiske fordele til området bl.a.: Skybrudssikring, reduktion af CO2 og lydniveau, biodiversitet samt temperaturreduktion i sommervarmen. Frederiksberg Kommune har finansieret den grønne væg, men den anseelige, årlige driftsudgift finansieres af et reklamefirma, der under visse betingelser har mulighed for at reklamere på gavlen.

Mursejlervenlig Kommune: På Frederiksberg Rådhus er der på tårnet opsat redekasser til mursejlere – en idé som tidl. rådmænd Balder Mørk havde stillet som forslag i f.m. renovering af tårnet. Mursejlerne er en truet fuglearart – en såkaldt rødlistet art, der i disse år mister fødegrundlag og redepladser i byen i takt med renovering af bygninger. Mursejlere i byrummet er grundlæggende en indikatorer for god biodiversitet. KK har derfor, i samarbejde med Dansk Ontologisk Forening, arbejdet for, at Frederiksberg er blevet den første kommune i landet, der er certificeret som *Mursejlervenlig Kommune*, hvilket skete 1. august 2021. Denne titel

forpligtiger kommunen på flere områder, hvilket bl.a. kommunens naturvejledere fremover vil arbejde for at sikre.

Dagsorden pkt. 8: Naturvejledning

Naturvejlederne William og Manja fortalte, at der så småt er ved at komme gang i butikken igen efter en lang periode med Corona og restriktioner. De kan igen tage fat på tidligere traditioner som Naturdag i Lindevangsparken, som i år er den 24. april, hvor der plejer at samles omkring 1500 borgere. Herudover samarbejder de omkring den bemandede legeplads i Lindevangsparken, og arbejder med en naturdag, der foregår den 8. maj, hvor interesserede kan tilmelde sig. Idéen er at motivere til at 'gå til natur', og at man bl.a. kan tale med DOF og DN på stedet. Endelig er der afsat penge til at opgradere skolehaverne ved Lindevangskolen. Bæredygtighed kommer på skoleskemaet, og der laves nye faciliteter. Desuden kommer der Flagermusture i maj, slut august / september.

HEL fortalte, at han netop sad og kiggede på skorstenen udenfor vinduet og spørger om, der ikke kan opsættes en kasse til en vandrefalk? Det er oplagt her i byen. Falken er set andre steder i byen. KK svarer, at det er en god idé, men at der skal indgås aftaler om montering og finansiering af projektet.

Dagsorden pkt. 9: Eventuelt

KK orienterede om, at næste møde er sat til den 20. juni – samme tid og sted. Det er fortsat ambitionen, at der skal afholdes møde i Det Grønne Råd 2-3 gange årligt – også efter at stadsgartneren nu går på pension.

DT rejste sig og sagde, at hun på rådsmedlemmerne og på foreningernes vegne vil sige 1000 tak til KK for at forestå møderne i Det Grønne Råd og altid have spændende projekter på programmet. Det har været berigende med hans imponerende viden og indsigt indenfor mange områder samt evne til at samle Frederiksberg under ét. KK takkede ligeledes for et godt og konstruktivt samarbejde med rådet gennem årene og nævnte, at der jo altid skal to til en tango.

Dagsorden pkt. 10: Næste møde bliver 13. juni 2022 kl. 14:00 – 16:00